

7.	Fanning o'quv dasturi Toshkent davlat agrar universiteti Ilimiy Kengashining 2025 yil "4" iyul kuni 13 -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sullar: O.T.Usvaliyev - ToshDAU "O'simliklarni himoyasi va karantini" kafedrasi dotsenti. S.I.Ubaydulloyev ToshDAU "O'simliklarni himoyasi va karantini" kafedrasi asistenti
9.	Tag'riqlar: N.T.Xakimova - ToshDAU "Qishloq xo'jaligi fitopatologiyasi" kafedrasi professori N.X.Tufliyev - O'simliklarni himoya qilish ilmiy tadqiqot instituti professori, q/x.f.d

O'SIMLIKLAR KARANTINIDA IMPORT VA EKSPORT TIZIMLARI FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	800000	- Qishloq, o'mon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810000	- Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60811000	- O'simliklar karantini va himoyasi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

O'quv ishlar bo'yicha prorektor
S.Boboyev

2025 yil "4" iyul
№ BD-60811000-202

Fan/modul kodi		O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
O'KIETB2606		2025-2026	6	6	
Fan/modul turi		Ta'lim tili			Haftadagi dars soatlari
Tanlov		O'zbek			6
Fanning nomi		Auditoriya		Mustaqil	Jami
		mashg'ulotlari		ta'lim (soat)	yuklama
O'simliklar karantinida import va eksport tizimlari		72		108	180
		(soat)		(soat)	(soat)
1.					

2. 1. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga ilmiy tajribalarini shakllantirish; import va eksport tizimlarini tashkil etishni va ularni amaliyotda tatbiq etish ko'nikmasini shakllantirishdan iborat.

Qishloq xo'jalik mahsulotlarini importi va eksportini amalga oshirishdagi me'yoriy huquqiy hujjatlar, tegishli karantin ruxsatnomasi va fitosanitar sertifikatlarini hamda boshqa hujjatlarini rasmiylashtirib berishni bilish, profilaktika tadbirlarini to'g'ri oqlona qo'llay bilish to'g'risidagi bilimlarga ko'nikma va malaka shakllantirishni o'rgatishdan iborat.

Qishloq xo'jalik mahsulotlarini import va eksport qilishdagi qonunlar, qoidalar va me'yoriy hujjatlarini rasmiylashtirishni bakalavrlarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyo qarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Kirish. Fanning maqsadi va vazifasi, o'simliklar karantini fanning rivojlanish tarixi va ahamiyati.

Fanning maqsadi va vazifalari. "O'simliklar karantinida import va eksport tizimlari" fanini o'rganishning ahamiyati. Karantin organizmlarini aniqlash, to'xtatish va xududlarda tarqalishini oldini olish yo'llarini qonuniy va amaliy yo'llarini o'rgatish.

2 - mavzu. O'simliklar karantini to'g'risidagi qonun va karantin

bo'yicha xalqaro konvensiyalar

O'simliklar karantini to'g'risidagi qonuni qabul qilinishi va buning natijasida O'zbekiston Respublikasi chegaralaridan turli hildagi zararkunanda, kasallik va begona o'tlarni kirib kelishini imkoniyatini oldini olishga o'rgatadi. Karantin to'g'risidagi nizom mazmuni va karantin qonunlarini xalqaro standartlarga mosligi. O'simliklar karantini to'g'risidagi qonun va qonun osti hujjatlar bilan tanishish. Karantin soxasi rivojlanishi va bosqichma – bosqich

rivojlanishida halqaro bitimlarning o'rni va ahamiyati bilan tanishish. Respublika karantini soxasida amalga oshirilayotgan yangi halqaro bitimlar mazmuni mohiyati bilan o'rganish.

3 - mavzu. O'zbekiston Respublikasi karantin xizmatining tarkibiy

tuzilishi va o'simliklar karantini tizimining vakolatlari

O'simliklar karantini inspeksiya sinfining tarkibiy tuzilishi. O'simliklar karantini va himoyasi ilmiy-tadqiqot instituti, karantin markaziy laboratoriyasi, fumigatsiya orqadlari, o'simliklar karantini davlat chegaralaridagi o'simliklar karantin postlari va viloyatlar orasidagi chegara nazorat postlari faoliyatlari.

Respublikaga chet mamlakatlardan keltirilayotgan o'simliklar karantini nazorati ostidagi mahsulotlarni, shuningdek transport vositalarini sog'lomlashtirish va zararsizlantirishni nazorat qilish.

Tegishli hududda karantin o'rnatish yoki uni bekor qilish to'g'risida mahalliy davlat hokimiyat organlariga taqdimnomalar yo'llash. Qonun hujjatlarida nazarda tutilgan boshqa vakolatlarni amalga oshirish.

4-mavzu. O'simliklar karantini fitosanitariya tekshiruv va laboratoriya tadqiqotlari uchun karantin ostidagi mahsulotlardan namuna olish usullari va me'yori.

O'zbekiston Respublikasiga olib kiriladigan va uning tashqarisiga olib chiqiladigan o'simliklar karantini nazoratidagi mahsulotlardan o'rtacha namunalar olish miqdori bilan tanishish va uni bilishning o'rni va ahamiyati bilan tanishish.

5-mavzu. O'simliklar karantin organizmlarini aniqlash usullari.

Karantin organizmlarini ekspertizasi maqsadi qishloq xo'jalik mahsulotlarining respublikada uchramaydigan yoki karantin ob'ektlarining tarqalganlik areali mianqlash va O'zbekiston respublikasi uchun karanti nob'ekti hisoblangan zararkunandalarga qarshi karantin tadbirlarini o'tkazish masalasini tahlil qilishga bag'ishlangan.

6-mavzu. O'zbekiston Respublikasining davlat chegarasi orqali shaxslar, transport vositalari va tovarlarni olib kirish yoki olib chiqishda umumiy

qoidalar bilan tanishish.

O'zbekiston Respublikasining Davlat chegarasi orqali shaxslar, transport vositalari va tovarlarni o'tkazish punktlarida chegara, bojxona, sanitariya-karantin, fitosanitariya va veterinariya nazoratidan o'tkazish tartibi va xalqaro shartnomalariga rioya etilishi bilan tanishish.

7-mavzu. O'tkazish punktlarida davlat nazorati organlarining huquqlari va majburiyatlari.

Davlat chegara nazoratida o'tkazish punktlarida chegara va bojxona nazoratini amalga oshirish uchun qonun hujjatlarida belgilangan tartibda amalga

<p>o'shiritish bilan tanishish.</p> <p>8 - mavzu. O'simliklar karantini nazoratidagi mahsulotlar uchun fitosanitar sertifikatni berish tartibi, talablar va shartlar.</p> <p>Import va eksport qilinayotgan urug'lar, ko'chatlar, o'simliklar, o'simliklarda kasallik qo'zg'atuvchi mikroorganizmlarining shtammlari (turrlari), boshqa biologik ob'ektlar va o'simlik mahsulotlarini O'zbekiston Respublikasi O'simliklar karantini va himoyasi agentligi tomonidan beriladigan import va eksport karantini ruxsatnomasi, eksport qilayotgan mamlakatning o'simliklar karantini va muhofazasi bo'yicha davlat organlari beradigan fitosanitariya sertifikatini yoki guvohnomasi berish tartibi.</p> <p>9 - Mavzu. O'zbekiston Respublikasida chegaralangan holda tarqalgan karantin organizmlar.</p> <p>Respublikamizda uchraydigan ichki karantin organizmlari to'g'risida umumiy ma'lumotlar. Kaliforniya qalqodori, Kolorado qo'ng'izi, Komstok qurti, Sitrus ilti kuyasi, Sitrus oqganoti, Sharq mevaxo'ri, kartoshka kuyasini piyoz pashshasi morfologiyasi va ichki karantin begona o'tlar bilan umumiy tanishish.</p> <p>10 - mavzu. Fitoekspertiza nazoratida namunalarni tanlash, ko'chatlar, yashiklar va qoplarda olib kelingan mahsulotlardan namunalar olish usullari</p> <p>Qishloq xo'jalik ekinlari va mahsulotlarini ekspertizadan o'tkazish usullari. Ekspertiza qilish uchun ko'chatlar, tuganaklar, piyozboshlar va urug'lardan namunalar olish usullari. Karantin tekshiruvida mevali daraxtlar, manzarali ekinlar, guillar ko'chatlardan analiz uchun nuqtali namunalar olish usullari. Karantin tekshiruvda analizlar uchun qopdagi (yashikdagi), oziq-ovqat nuqtali namunalar olish usullari.</p> <p>11 - mavzu. Qishloq xo'jalik ekinlarida uchrovchi zararli organizmlarni entomologik ekspertizadan o'tkazish usullari</p> <p>Respublikamiz xududiga kiritib kelayotgan yoki chiqarilayotgan o'simliklar va qishloq xo'jalik mahsulotlarini entomologik ekspertiza qilish usullari. Urug'lardagi zararkunandalarni ekspertiza qilish usullari. Ko'chatlardan karantin zararkunandalarni aniqlash usullari. Karantin ostidagi o'simlik mevalari va quruq mevalardagi zararkunandalarni aniqlash usullari. Ekspertizadan o'tkazilgan mahsulotlarga karantin sertifikatlarini berish va rasmiylashtirish.</p> <p>12 - mavzu. Transport vositalarini zararli organizmlardan zararsizlantirish va tozalash tartiblari.</p> <p>Transport vositalarini o'simliklar karantini davlat inspektorlari zararsizlantirish va tozalash zarurati o'simliklar karantini davlat inspektorlari tomonidan aniqlash va zararsizlantirish ishlari olib borish tartiblari.</p>	4
---	---

<p>III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p><i>Amaliy mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:</i></p> <p>1. Karantin to'g'risidagi qonun, qoidalarini tuzilishi va ahamiyati</p> <p>2. O'zbekistonda chegaralangan holda tarqalgan karantin organizmlar bilan tanishuv</p> <p>3. Karantin organizmlarini kelib qolish yo'llari, nazorat usullari</p> <p>4. O'simliklar karantini bo'yicha davlat xizmatini o'rganish va uni bekor qilish tartibi.</p> <p>5. Karantin ostidagi materiallar va O'zbekiston respublikasiga kiritib kelayotgan transport vositalarining fitosanitar nazoratidan o'tkazish tartibi, tranzit tartibi</p> <p>6. Ekspertiza usullari va jixozlari bilan tanishuv</p> <p>7. Karantinidagi mahsulotlarni ko'rikdan o'tishi kerak bo'lgan mahsulotlarni laboratoriyalarga olib borish</p> <p>8. Chetdan kelgan kemalar, temiryo'ldagi vagonlar, konteynerlar, samolyotlarni avtotransport, pochta, zaxiralarda ko'rikdan o'tkazish</p> <p>9. Laboratoriyaga olib kelingan karantin mahsulotini ekspertizadan o'tkazishning umumiy talablari</p> <p>10. Sanoat va savdo korxonalarida karantin tadbirlari</p> <p>11. Urug'larni, o'simliklarni va o'simlik mahsulotlarini import qilish tartibi</p> <p>12. Transport vositalarini zararli organizmlardan zararsizlantirish va tozalash tartiblari</p> <p>13. O'simliklar karantini nazoratidagi mahsulotlardan foydalanish shartlari</p> <p>14. O'zbekiston Respublikasi hududida aniqlangan o'simliklar karantini zararli organizmlarga qarshi kurashish</p> <p>15. Fitosanitar sertifikatini qayta rasmiylashtirish va dublikatini berish</p> <p>16. Karantin tekshiruvida va ekspertizasida tekshirish uchun qishloq xo'jalik mahsulotlaridan o'racha namunalar olish.</p> <p>17. Feromon tulg'ichlardan foydalanish:</p> <p>18. Introduksion karantin ko'chatzorlar va oranjereyalarga qo'yiladigan talablar</p> <p>19. Entomologik ekspertiza usullari.</p> <p>20. Fitopatologik fitoekspertiza usullari.</p> <p>21. Gertologik ekspertiza.</p> <p>22. Fitogelmintologik ekspertiza.</p> <p>23. Karantin tekshiruvida analizlar uchun ko'chatlardan namunalar o'racha olish</p> <p>24. Importdan kelgan karantin ostidagi yuklar saqlanadigan omborxonalarni zararsizlantirish tartibi.</p> <p>IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar</p>	5
--	---

<p><i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. O'simliklar karantini xizmatining tashkil etilishi, tuzilishi 2. Karantin to'g'risidagi qonunning qabul qilinishi, tuzilishi va mohiyati. 3. Chegara postlari va fumigatsion markazlarining vazifalari va samaradorliklari 4. O'zbekiston Respublikasiga karantin ostidagi import mahsulotlarini olib kiritish, xorijga eksport qilish talablari va qoidalar 5. O'simliklar karantin introduksion pitomniklar va ularning ahamiyati. 6. O'simliklar karantinining rivojlanish tarixi va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati. 7. O'simliklar karantini bo'yicha halqaro bitimlar va asosiy tamoyillar. 8. O'simliklar karantini tizimining tarkibiy tuzilishi va vakolatlari. 9. O'zbekiston Respublikasi hududini karantin organizmlardan himoya qilish tartibi va usullari. 10. O'zbekiston Respublikasida chegaralangan holda tarqalgan ichki karantin zararkunandalar. 11. O'zbekiston Respublikasida chegaralangan holda tarqalgan ichki karantin begona o'tlar. 12. O'zbekiston Respublikasiga chetdan kiritib kelish haffi bo'lgan tashqi karantin zararkunandalar. 13. O'zbekiston Respublikasiga chetdan kiritib kelish haffi bo'lgan tashqi karantin kasalliklar. 14. O'zbekiston Respublikasiga chetdan kiritib kelish haffi bo'lgan tashqi karantin begona o'tlar. 15. Karantin ostidagi yuklarni zararsizlantirish (fumigatsiya) qilish tartibi va usullari. 16. Fumigatsiyada ishlatiladigan asosiy fumigantlar va ularning kimyoviy xossalari. 17. Fioeksperiment nazoratida namunalar olish tartibi va usullari. 18. O'zbekiston Respublikasiga olib kirilayotgan o'simliklar karantini nazoratidagi mahsulotlar va transport vositalarini nazoratdan o'tkazish usullari. 19. Qishloq xo'jalik ekinlarini entomologik eksperiment qilish usullari. 20. O'simliklar karantin ruxsatnomasini berish yoki karantin ruxsatnomasini berishni rad etish tartibi. 	
<p>3. V.Ta'lim natijalari (shakllanadigan kompetensiyalari)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <p>O'zbekiston Respublikasi karantin to'g'risidagi qonun va qoidalar, o'simliklarni himoya qilish to'g'risidagi qonunning tuzilishi va ma'nosi, O'zbekiston Respublikasi karantin xizmatining maqsad va vazifalari, bosh Davlat</p>	

<p>4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaolkeys-stadlar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. 	
<p>5. VI. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, i yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.</p>	
<p>6. Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. N.X.Raximov, A.Norqulov, O'simliklar karantinida import va eksport tizimlari. Toshkent: Navro'z, 2020.-196 b. 2. U.X.Raximov, A.Sheraliyev, R.A.Jumayev, N.Xayitbayeva. O'simliklar karantinida fitoeksperiment. Toshkent: Navruz 2020y. 3. I.Saidov, O.Uvaliyev. O'simliklar karantini asoslari. Toshkent. Fan ziyosi. 2021 yil (darslik) 4. O.A.Sulaymonov, M.T.Arslanov, va boshqalar. O'simliklar karantini zararkunandalari tarqalishining oldini olish va nazorat o'tkazish tartibi. Toshkent. Fan ziyosi. 2021 (o'quv qo'llanma). 5. N.G.Ravichandra Plant Quarantine - Principles and Concepts 5A, Nyu-Pali yo'lli pochta qutisi 91 Jodhpur 342 001, Hindiston -2024 1066-b 	

Mazkur o'quv dasturi dunyoning e'tirof etilgan xalqaro QS va THE reytinglarida nufuzli TOP-300 talikka kirgan quyidagi oliy ta'lim tashkilotlarining ta'lim dasturlari asosida ishlab chiqilgan.

Universitet nomi	QS	THE	Top 300 ta'lim dasturi asosida kiritilgan qo'shimcha mavzular	Mazkur dasturdagi mavzu nomi	Hayolalar
University of California	42	42	O'simliklar karantin organizmlarini aniqlash.	5-mavzu. O'simliklar karantin organizmlarini aniqlash usullari.	Functional Morphology of Insects Zararkunandalarga qarshi kurash https://catalog.ucdavis.edu/courses-subject-code/ent/
University of Florida	212	130	Qishloq xo'jalik ekinlarini entomologik ekspertiza qilish.	11 -mavzu. Qishloq xo'jalik ekinlarini entomologik ekspertiza qilish usullari	https://aims.faperta.ugm.ac.idp-content/uploads/sites/580/2023/06/Course-Syllabus-Plant-Protection.pdf
Wageningen University & Research	153	67	Transport vositalarini zararli organizmlardan zararsizlantirish	23 mavzu. Transport vositalarini zararli organizmlardan zararsizlantirish va tozalash tartiblari.	Plant Pathology and Entomology (O'simliklar fitopatologiyasi va entomologiyasi) https://www.wur.nl/en/show/online-course-plant-pathology-and-entomology.htm

